

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
30 серпня 2021 року,
протокол № 1.

Ректор, голова вченої ради університету, доктор
юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2021 року
м.п.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«СУДОВИЙ ЗАХИСТ
ПРАВА НА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення
галузі знань 23 Соціальна робота

РОЗРОБНИК:

професор кафедри цивільного права та процесу,
кандидат юридичних наук, професор
27 серпня 2021 року

_____ Юрій БІЛОУСОВ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри цивільного права та процесу
27 серпня 2021 року, протокол № 1

Завідувачка кафедри,
докторка юридичних наук, професорка
27 серпня 2021 року

_____ Світлана ГРИНЬКО

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
27 серпня 2021 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
28 серпня 2021 року, протокол № 1

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
28 серпня 2021 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни		– 3
2.	Компетентності та заплановані результати навчання		– 4
3.	Програма навчальної дисципліни		– 6
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		– 8
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 8
	4.2.	Аудиторні заняття	– 9
	4.3.	Завдання для самостійної роботи здобувачів	– 9
5.	Методи навчання та контролю		– 9
6.	Схема нарахування балів		– 10
7.	Рекомендовані джерела		– 10
	7.1.	Основні джерела	– 10
	7.2.	Допоміжні джерела	– 11
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 12

1. Опис навчальної дисципліни

1.	Шифр і назва галузі знань	–	23 Соціальна робота
2.	Код і назва спеціальності	–	232 Соціальне забезпечення
3.	Назва спеціалізації	–	немає
4.	Назва дисципліни	–	Судовий захист права на соціальне забезпечення
5.	Тип дисципліни	–	Обов'язкова
6.	Код дисципліни	–	ОДПП 1.2.26
7.	Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	перший
8.	Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	Бакалавр
9.	Курс / рік навчання	–	четвертий
10.	Семестр	–	восьмий
11.	Обсяг вивчення дисципліни:		
	1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	–	3,5 / 105
	2) денна форма навчання:		
	аудиторні заняття (годин)	–	50
	% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	–	47,6
	% від обсягу аудиторних годин	–	26
	семинарські заняття (годин)	–	52
	% від обсягу аудиторних годин	–	24
	самостійна робота (годин)	–	48
	% від загального обсягу тижневих годин:	–	55
	аудиторних занять	–	52,4
	самостійної роботи	–	6,25
		–	6,88
12.	Форма семестрового контролю	–	екзамен
13.	Місце дисципліни в логічній схемі:		
	1) попередні дисципліни	–	ОДПП 1.2.5. Право соціального забезпечення ОДПП 1.2.6. Трудове право ОДПП 1.2.7. Соціальне консультування та інспектування ОДПП 1.2.12. Соціальні допомоги ОДПП 1.2.15. Пенсійне забезпечення ОДПП 1.2.16. Соціальне обслуговування ВД 2.1.3. Основи теорії держави і права ВД 2.1.4. Основи правознавства

		ВД 2.1.6. Соціальне законодавство
		ВД 2.1.11. Конституційні гарантії права на соціальний захист
		ВД 2.1.12. Соціальні права людини
		ВД 2.1.20. Основи сімейного права
		ВД 2.1.24. Договірне право
2) супутні дисципліни	-	-
3) наступні дисципліни	-	-
14. Мова вивчення дисципліни	-	українська

2. Компетентності та заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Судовий захист права на соціальне забезпечення» забезпечує формування таких компетентностей відповідно до ОПП «Бакалавр соціального забезпечення»:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 05. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 02. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК 03. Здатність консультувати з питань соціального забезпечення різних осіб та груп населення, котрі опинилися у складних життєвих обставинах.

Навчальна дисципліна «Судовий захист права на соціальне забезпечення» сприяє формуванню таких компетентностей відповідно до ОПП «Бакалавр соціального забезпечення»:

ЗК 04. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 08. Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 09. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 13. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих на себе обов'язків.

Навчальна дисципліна «Судовий захист права на соціальне забезпечення» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених ОПП «Бакалавр соціального забезпечення»:

ПР 23. Готувати документи у рамках визначених законодавством повноважень.

ПР 24. Надавати консультації щодо можливих способів здійснення та захисту прав та інтересів особи у сфері соціального забезпечення, вести формальну і неформальну бесіду з проблем соціального забезпечення.

ПР 22. Здатність самостійно планувати та здійснювати комплекс дій, необхідних для фахового надання допомоги особам, котрі її потребують, в умовах визначених законодавством.

Навчальна дисципліна «Судовий захист права на соціальне забезпечення» сприяє досягненню таких результатів навчання, передбачених ОПП «Бакалавр соціального забезпечення»:

ПР 02. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення, демонструвати знання та розуміння фактів, джерел, принципів, теорій, механізмів, пов'язаних з явищами та процесами у сфері соціального забезпечення.

ПР 04. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення.

ПР 20. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та

ведення здорового способу життя.

<p>Після завершення вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен:</p>
<p>1. Знання (здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</p>
1.1) знати зміст та порядок здійснення права на соціальне забезпечення як гарантії верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
1.2) знати способи захисту права на соціальне забезпечення;
1.3) знати права та обов'язки учасників цивільного та адміністративного процесів у справах щодо захисту права на соціальне забезпечення;
1.4) основні види стадій та проваджень у суді в справах щодо захисту права на соціальне забезпечення;
1.5) вимоги, які ставляють до процесуальних документів, як складаються під час розгляду та вирішення судом справ щодо захисту права на соціальне забезпечення;
<p>2. Розуміння (здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</p>
2.1) значення судового захисту права на соціальне забезпечення;
2.2) розуміти правила визначення юрисдикції щодо захисту права на соціальне забезпечення;
2.3) призначення конституційної скарги як інструменту захисту права на соціальне забезпечення;
2.4) відмінностей правил та проваджень щодо захисту права на соціальне забезпечення;
<p>3. Застосування знань (здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</p>
3.1) визначати оптимальний спосіб захисту права на соціальне забезпечення;
3.2) вирішувати конкретні практичні ситуації (кейси) стосовно захисту права на соціальне забезпечення;
3.3) здатність надавати консультації щодо здійснення захисту права на соціальне забезпечення в судовому порядку;
3.4) здатність формувати правову позицію задля реалізації прав та виконання обов'язків учасників соціально-забезпечувальних відносин;
<p>4. Аналіз (здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</p>
4.1) здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
4.2) визначати причини порушення, оспорення або невизнання права на соціальне забезпечення як передумов звернення до суду з метою захисту;
4.3) здійснювати пошук та аналіз наявної судової практики відповідно до поставленого завдання;
<p>5. Синтез (здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</p>
5.1) будувати логічний взаємозв'язок між конкретними обставинами щодо необхідності захисту права на соціальне забезпечення та оптимального механізму його захисту в судовому порядку;
5.2) складати та узгоджувати і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами і формувати позицію, яка узгоджується із змістом чинного законодавства у сфері

соціального забезпечення;
5.3) працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи задля визначення ефективних процесуальних форм участі в суді щодо захисту права на соціальне забезпечення.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему щодо захисту права на соціальне забезпечення;
6.2) давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю щодо визначення способів захисту права на соціальне забезпечення, в тому числі із застосування несудових способів захисту та альтернативного вирішення спорів;
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
6.1) готувати документи у рамках визначених законодавством повноважень стосовно судового захисту права на соціальне забезпечення (позовної заяви, відзиву на позовну заяву, заяви, тощо);
6.2) здатність планувати та здійснювати комплекс процесуальних дій, необхідних для фахового надання допомоги особам, котрі її потребують, в умовах визначених законодавством.
6.3) демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення щодо захисту права на соціальне забезпечення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей щодо визначення способів захисту права на соціальне забезпечення.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Види та способи захисту права на соціальне забезпечення

Поняття захисту права на соціальне забезпечення. Підстави для захисту права на соціальне забезпечення: порушення, невизнання, оскарження. Судовий захист в системі захисту права на соціальне забезпечення. Захист права на соціальне забезпечення в адміністративному порядку.

Способи захисту права на соціальне забезпечення.

Тема 2. Юрисдикція судів щодо захисту права на соціальне забезпечення

Судова система України. Юрисдикція суду як загальне поняття. Поняття судової юрисдикції. Види судової юрисдикції. Загальні правила визначення судової юрисдикції.

Судова юрисдикція щодо захисту права на соціальне забезпечення. Розмежування юрисдикції судів та інших юрисдикційних органів щодо захисту права на соціальне забезпечення. Юрисдикція суду адміністративної юрисдикції щодо захисту права на соціальне забезпечення. Юрисдикція суду цивільної юрисдикції щодо захисту права на соціальне забезпечення. Юрисдикція суду господарської юрисдикції щодо захисту права на соціальне забезпечення.

Тема 3. Процесуальні форми участі в суді щодо захисту права на соціальне забезпечення

Поняття сторін у справах щодо захисту права на соціальне забезпечення, їхні процесуальні права і обов'язки. Процесуальне правонаступництво. Порядок вступу в процес по справі правонаступника і його правове становище.

Поняття і види третіх осіб у справах щодо захисту права на соціальне забезпечення. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги. Підстави і процесуальний порядок вступу в процес. Процесуальні права і обов'язки. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог. Підстави і процесуальний порядок вступу у процес.

Мета, підстави та форми участі у процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, у справах щодо захисту права на соціальне забезпечення. Процесуальна правосуб'єктність осіб яким за законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Тема 4. Представництво в судах

Поняття і значення інституту представництва в суді в справах про захист права на соціальне забезпечення. Процесуальне представництво. Види представництва. Умови, які необхідні для здійснення функцій представника в справах про захист права на соціальне забезпечення. Процесуальні права і обов'язки представника в справах про захист права на соціальне забезпечення.

Тема 5. Правила та провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення

Стадії та провадження в суді щодо захисту права на соціальне забезпечення. Позовне провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення. Типові та зразкові справи в адміністративному судочинстві щодо захисту права на соціальне забезпечення.

Непозовні провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення. Поняття та значення наказного провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення. Суть і значення окремого провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення. Особливості розгляду справ окремого провадження про встановлення фактів, що мають юридичне значення щодо захисту права на соціальне забезпечення.

Відкриття провадження як стадія процесу. Підготовче засідання. Судові рішення у підготовчому засіданні. Підстави та порядок врегулювання спору за участю судді. Апеляційне провадження. Касаційне провадження.

Тема 6. Документи щодо захисту права на соціальне забезпечення

Поняття та види письмових заяв учасників справи позовного провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення. Позовна заява. Відзив, заперечення, зустрічний позов: поняття, порядок їх пред'явлення. Відповідь на відзив. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Заяви, клопотання і заперечення проти заяв і клопотань: поняття, загальні вимоги до їх змісту та оформлення.

Тема 7. Виконання рішень щодо захисту права на соціальне забезпечення

Рішення судових та інших органів (посадових осіб) як підстави виконання. Виконавчий документ: поняття, значення, вимоги щодо змісту, порядок виготовлення. Заходи виконання рішення. Поняття, види, загальний порядок застосування. Звернення стягнення на доходи боржника. Гарантії забезпечення інтересів боржника при зверненні стягнення на доходи боржника. Суми, на які не може бути звернене стягнення за виконавчими документами. Особливості виконання рішення про стягнення аліментів.

Тема 8. Судовий захист прав на окремі види соціального забезпечення

Особливості судового захисту права на пенсійне забезпечення. Судовий захист на отримання допомог. Судовий практика щодо отримання соціальних послуг та пільг.

Тема 9. Конституційна скарга як інструмент захисту права на соціальне забезпечення

Конституційний Суд України в системі органів захисту права на соціальне забезпечення. Практика Конституційного Суду України у справах щодо захисту права на соціальне забезпечення.

Конституційна скарга: поняття, значення, порядок подання та розгляду.

Тема 10. Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту соціальних прав

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як інструмент захисту соціальних прав. Право на справедливий суд (стаття 6 Конвенції). Право на ефективний засіб юридичного захисту (ст. 13 Конвенції). Право на повагу до приватного і сімейного життя

(стаття 8 Конвенції). Заборона катувань (стаття 3 Конвенції). Право на життя (стаття 2 Конвенції). Право на мирне володіння майном (стаття 1 Протоколу 1 до Конвенції). Заборона дискримінації (стаття 14 Протоколу 12 до Конвенції).

Європейський суд з прав людини у системі захисту права на соціальне забезпечення. Звернення до Європейського суду з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту соціальних прав.

Тема 11. Примирні процедури як альтернатива судового захисту права на соціальне забезпечення

Примирення сторін судового процесу за участі судді щодо вирішення справ про захист права на соціальне забезпечення. Особливості примирних процедур в адміністративному судочинстві. Мирова угода.

Медіація як інструмент захисту права на соціальне забезпечення.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

	Назва теми	Кількість годин				
		Денна форма навчання				
		Усього	у тому числі			
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1.	Способи захисту права на соціальне забезпечення	8	2	2		4
2.	Юрисдикція судів щодо захисту права на соціальне забезпечення	12	2	4		6
3.	Процесуальні форми участі в суді щодо захисту права на соціальне забезпечення	8	2	2		4
4.	Представництво в судах	8	2	2		4
5.	Правила та провадження щодо захисту права на соціальне забезпечення	16	4	4		8
6.	Документи щодо захисту права на соціальне забезпечення	17	4	4		9
7.	Виконання рішень щодо захисту права на соціальне забезпечення	6	2	-		4
8.	Судовий захист прав на окремі види соціального забезпечення	14	4	4		6
9.	Конституційна скарга як інструмент захисту права на соціальне забезпечення	5	1	-		4
10.	Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту соціальних прав	3	1			2
11.	Примирні процедури як альтернатива судового захисту права на соціальне забезпечення	8	2	2		4
	Всього годин	105	26	24		55

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Завдання для самостійної роботи здобувачів

4.3.1. Завдання для самостійної роботи здобувачів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.2. Виконання індивідуальних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.3. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація;
- 3) дискусія;
- 4) симуляція.

На семінарських заняттях застосовуються:

- 1) пошук інформації за індивідуальним завданням;
- 2) вирішення ситуаційних завдань;
- 3) кейсовий метод;
- 4) практичне використання інформаційних ресурсів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни може проводитися у формах:

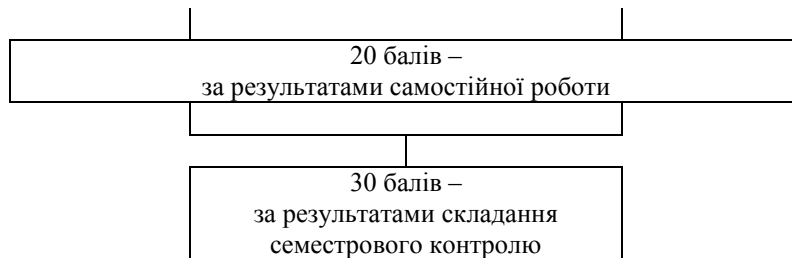
- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) презентація, аналітичні та статистичні звіти.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі іспиту. Структура екзаменаційного білету включає два теоретичних та одне ситуаційне завдання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів здобувачам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих здобувачем під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи здобувачів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
5. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
7. Адміністративне процесуальне право : навч. посіб. / за заг. ред. Т. П. Мінки. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
8. Адміністративне судочинство України : підруч. / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К. : Юрінком Інтер, 2009. 672 с.
9. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах) : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2019. 108 с.
10. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
11. Ізарова І. О., Ханик-Посполітак Р. Ю. Цивільний процес України : Навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Дакор, 2019. 274 с.
12. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
13. Мокрицька Н. П. Право соціального забезпечення : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 536 с.
14. Право соціального забезпечення в Україні : підручник / О. М. Ярошенко, Г. О. Барабаш, Н. М. Вапнярчук та ін. ; за ред. О. М. Ярошенка. 4-тє вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2015. 458 с.
15. Соціальні права та їх захист адміністративним судом : зб. матер. III Міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 вересня 2020 р.). Київ, 2020. 424 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
2. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
5. Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років. Закон України від 17.04.1991 р. № 962-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-12>.
6. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.
7. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.
8. Про статус народного депутата України. Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII, у ред. Закону № 2328-III від 22.03.2001 р. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>.
9. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам. Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 33-34. Ст. 404.
10. *Андрійєв В. М.* Юридичний механізм забезпечення трудових прав працівників. Чернігів : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. 301 с.
11. *Миколаєць В. А.* Зразкові й типові справи як новий механізм в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція.* 2018. № 6, том 1. С. 117–119. URL : http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc36/part_1/30.pdf.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <https://supreme.court.gov.ua> – Офіційний сайт Верховного Суду України.
5. <http://www.court.gov.ua> – Офіційний веб-портал «Судова влада України».
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.